

Δικαίωμα της Φύσης στη Ζωή: Σχεδιασμός και Δόμηση του Θεματικού Εννοιολογικού Πλαισίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Ηθικής μέσω Πλατφόρμας Συνδιαμόρφωσης Ιστοσελίδων Wikis

Καλαθάκη Μαρία, *M.ed., Ph.D., Σχολική Σύμβουλος ΔΕ*
Παπαστεφανάκη Άννα, *Καθηγήτρια ΔΕ*

Καλαθάκη Μαρία: Kalath04mar@yahoo.gr, τηλ 6946500408, δ/νση: Κρυονέρι, Άνω Αρχάνες, Ηρακλείου Κρήτης, 70100

Παπαστεφανάκη Άννα: papastefan@sch.gr, τηλ 6945953795, δ/νση: Καταλαγάρι Ηρακλείου Κρήτης, 70100

Περίληψη: Η μέχρι πρόσφατα θεώρηση της σχέσης του ανθρώπου με τη Φύση ήταν ανθρωποκεντρική, λόγω ενδεχομένως της κυριαρχίας του ανθρώπου στη φύση, όχι όμως και στις φυσικές δυνάμεις... Τα δεδομένα αλλάζουν... Ποιος θα είναι τελικά ο κυρίαρχος και ποιος τελικά υφίσταται τις συνέπειες; Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η διαδικασία σχεδιασμού και δόμησης τριών Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΣΠΠΕ) που υλοποιήθηκαν στο Γενικό Λύκειο Μελεσών κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011 με τη συνδρομή των μαθημάτων Έκφρασης Έκθεσης, Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Αρχών Περιβαλλοντικών Επιστημών. Επιλέξαμε να προχωρήσουμε ακόμα ένα βήμα από την παραδοσιακή διδασκαλία, να κάνουμε χρήση των ΤΠΕ και των νέων εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης του Web 2.0 στο πλαίσιο της συνεργασίας των εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων της παιδαγωγικής ομάδας για τη σχεδίαση και οργάνωση των ΣΠΠΕ από απόσταση. Έτσι, καταρτίσαμε το θεματικό εννοιολογικό πλαίσιο τριών ΣΠΠΕ, και συντάξαμε τα ΣΥΠ τους, με θέματα Α) Το Περιβάλλον στην Κοινωνία των Νέων Τεχνολογιών, Β) Ζητήματα Βιοηθικής και Περιβαλλοντικής Ηθικής και Γ) Η Ποικιλότητα Δικαίωμα Ζωής.

Λέξεις-Κλειδιά: ΤΠΕ, Wikis, Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Περιβαλλοντική Ηθική

Το εννοιολογικό και θεματικό Πλαίσιο των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η Φύσις, Όνομα ουσιαστικών, Πολύ ουσιαστικών, Ενικού αριθμού, Γένους ούτε θηλυκού ούτε αρσενικού, Γένους ανυπεράσπιστου... (μια μικρή παραποίηση της 1ης στροφής του ποιήματος Πληθυντικός αριθμός της (Δημουλά, 1998).

Πόσο κατανοητό και αυτονόητο είναι το δικαίωμα της φύσης στη ζωή; Αν μιλάγαμε για δικαιώματα των ανθρώπων θα είχαμε να καταθέσουμε πολλά: διακηρύξεις, συνταγματικές ρυθμίσεις, πλήθος νομοθετικών αποφάσεων, καταστατικών των διεθνών οργανισμών κλπ. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να μεγαλώνει και να αναπτύσσεται με υγεία, με τρόπο φυσιολογικό σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Μένουμε λίγο στη λέξη «φυσιολογικό». Πόσο φυσιολογικά θεωρούνται τα δικαιώματα της φύσης από την οποία προέρχεται και η ίδια η λέξη; Ποιος θα διασφαλίσει τα δικαιώματα των θαλασσών, των ποταμών, των λιμνών, των ζώων και των πουλιών; Η μέχρι πρόσφατα θεώρηση της σχέσης του ανθρώπου με τη Φύση ήταν ανθρωποκεντρική, λόγω ενδεχομένως της κυριαρχίας του ανθρώπου στη φύση, όχι όμως και στις φυσικές δυνάμεις... Τα δεδομένα αλλάζουν... Ποιος θα είναι τελικά ο κυρίαρχος και ποιος τελικά υφίσταται τις συνέπειες; Αυτό που μπορούμε να εκλάβουμε προς το παρόν ως γεγονός είναι ότι «ο ασυγχρονισμός της φύσης και του ανθρώπου έφερε τον ασυγχρονισμό της ψυχής και του σώματος» (Ελύτης, 1974).

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, το προσεχές γένος του ανθρώπου, είναι το ζώο, η ειδοποιός του διαφορά από τα άλλα ζώα είναι ο έναρθρος λόγος, που σε αντίθεση

με τον άναρθρο λόγο, ο οποίος εκφράζει μόνο τη λύπη και την ευχαρίστηση, έχει προορισμό να κάνει φανερό τι είναι ωφέλιμο και τι βλαβερό, άρα τι δίκαιο και τι άδικο. «*Η φύσις ουδέν ποιεί εις μάτην*» (Αριστοτέλης, Πολιτικά Α 2,10-13). Επομένως ο ρόλος του ανθρώπου ίσως τελικά να είναι πιο σύνθετος και πιο καθοριστικός από ότι είχαμε φανταστεί. Μπορεί σύμφωνα με το ανθρωπικό αξίωμα το σύμπαν να χρειάζεται τον άνθρωπο να βεβαιώσει την ύπαρξή του μέσω της παρατήρησής του, αλλά οπωσδήποτε άλλο πράγμα η παρατήρηση και άλλο η καταστροφή του (Γραμματικάκης, 1990). Από τη στιγμή που εξημερώσαμε τη φύση δημιουργήσαμε δεσμούς κι ευθύνες. Όπως εξηγεί η αλεπού στο μικρό Πρίγκιπα, «*όταν εξημερώνεις κάποιον αυτό σημαίνει ότι χρειάζεστε ο ένας τον άλλο*» (Saint-Exupery, 1980). Και ο άνθρωπος χρειάζεται τη φύση και η φύση τον άνθρωπο.

Αυτές τις σκέψεις συζητήσαμε οι 5 καθηγητές της παιδαγωγικής ομάδας υλοποίησης των 3 σχολικών προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τους μαθητές μας κατά τις αρχικές κατατοπιστικές συζητήσεις στα μαθήματα της Έκφρασης Έκθεσης, Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Αρχών Περιβαλλοντικών Επιστημών, πριν προχωρήσουμε στην οργάνωση των τριών μαθητικών Περιβαλλοντικής Ομάδας.

Το Εκπαιδευτικό Πλαίσιο των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Ο θεσμός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης προσφέρει ένα πολύ χρήσιμο πεδίο δράσης και πειραματισμού πάνω στη χρήση καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων και ΤΠΕ, βασικών συστατικών ενός αειφόρου σχολείου, ευαισθητοποιώντας τους μαθητές σε πολύ σημαντικά Περιβαλλοντικά, Κοινωνικά και Ηθικά θέματα, αναπτύσσοντας και βελτιώνοντας παράλληλα την εκπαιδευτική πρακτική. Οι Περιβαλλοντικές Ομάδες του Λυκείου μας, την τελευταία δεκαετία, εστιάζουν, με πολύ ενδιαφέρον, στα περιβαλλοντικά προβλήματα από την πλευρά της ηθικής των σύγχρονων κοινωνιών απέναντι σε αυτά. Γι' αυτό και οι θεματικές ενότητες που επιλέξαμε περιλαμβάνουν συνολικά τους θεματικούς στόχους που έχει θέσει η UNESCO στη Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2005 – 2014 και ειδικότερα το έτος 2011 το οποίο είναι αφιερωμένο στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UN-DESD, 2005). Τα κείμενα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της UNESCO για τις σύγχρονες κατευθύνσεις της εκπαίδευσης, αναφέρονται στον κρίσιμο ρόλο και στη διαμόρφωση της έννοιας και του περιεχομένου της Αειφόρου Ανάπτυξης, με τη διευρυμένη έννοια του περιβάλλοντος, που πέρα από το αναντικατάστατο οικολογικό απόθεμα, σε μία συνολική θεώρηση οποιουδήποτε θέματος περιλαμβάνει και το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό απόθεμα (Εγκύκλιος του ΥΠΔΒΜΘ, 2010).

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η διαδικασία σχεδιασμού και δόμησης τριών Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΣΠΠΕ) που υλοποιήθηκαν στο Γενικό Λύκειο Μελεσών κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011. Οι θεματικές ενότητες που επιλέχθηκαν περιλαμβάνουν τους θεματικούς στόχους που έχει θέσει η UNESCO για τη δεκαετία 2005 – 2014, τη Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, (UN-DESD, 2005) αλλά και το πλαίσιο αναφοράς για την υλοποίηση των σχολικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων του ΥΠΕΠΘ για το 2011, το οποίο είναι αφιερωμένο στην Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Εγκύκλιος του ΥΠΔΒΜΘ, 2010).

Η Εγκύκλιος αυτή προτείνει, στα διαθεματικά Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων, να εξεταστούν όψεις που αφορούν και τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και τη σύνδεσή τους με την αντίστοιχη ατομική και συλλογική ευθύνη. Ενδεικτικές θεματικές είναι τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο καθαρό περιβάλλον, στην

υγεία, στον πολιτισμό, στην εργασία, στην οικογένεια, στην ποιότητα ζωής, τα δικαιώματα των παιδιών κ.ά.

Το Μεθοδολογικό Πλαίσιο των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Το σύγχρονο και πιο ελκυστικό σχολείο είναι αυτό που αναπτύσσει ένα ανοικτό, καινοτόμο και δημιουργικό μαθησιακό περιβάλλον και μετατοπίζει το μαθητή από παθητικό δέκτη της πληροφορίας σε ενεργό συνδιαμορφωτή του εκπαιδευτικού περιεχομένου της γνώσης. Οι περισσότεροι μαθητές και καθηγητές είναι πλέον αρκετά εξοικειωμένοι με τον κυβερνοχώρο, γεγονός που τους καθιστά τώρα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, έτοιμους να παντρέψουν την «εγγραματοσύνη» και την «προφορικότητα» του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας με νέα εργαλεία και εφόδια στη διαδικασία της μάθησης. Εργαλεία, τα οποία ήδη χρησιμοποιούνται στην καθημερινή ζωή, κυρίως στη δουλειά και για τη διασκέδαση, μπορούν να αξιοποιηθούν δημιουργικά στην εκπαιδευτική πράξη μέσα κι έξω από το σχολείο (Ζαγούρας κá, 2010). Σ' αυτό ακριβώς δώσαμε έμφαση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο σχολείο μας. Επιλέξαμε να προχωρήσουμε ακόμα ένα βήμα στις ΤΠΕ, κάνοντας χρήση και των νέων εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης του Web 2.0 στο πλαίσιο της συνεργασίας των εκπαιδευτικών της παιδαγωγικής ομάδας για τη σχεδίαση και οργάνωση των ΣΠΠΕ τη σχολική χρονιά 2010-2011.

Στις εφαρμογές λογισμικού που χρησιμοποιήσαμε, εκτός από τα γνωστά εμπορικά πακέτα, προσπαθήσαμε να εντάξουμε και εφαρμογές ελεύθερου και ανοικτού λογισμικού εισάγοντας έτσι τους μαθητές στη φιλοσοφία της ελεύθερης διακίνησης της γνώσης, της επικοινωνίας και της συνεισφοράς στην κοινότητα (λειτουργικά συστήματα Linux, εφαρμογές γραφείου Openoffice, εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης, Facebook, μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονική αλληλογραφία, ψηφιακή φωτογραφία και video, online επικοινωνία SKYPE κλπ).

Η Εφαρμογή

Δεν εγκαταλείψαμε όμως τον παλιό μας τρόπο να στήνουμε τα Προγράμματα. Η χρήση των νέων τεχνολογιών έγινε υποστηρικτικά προς την παραδοσιακή συζήτηση κατάρτισης των Σχεδίων Υποβολής Πρότασης (ΣΥΠ) των ΣΠΠΕ για έγκριση υλοποίησης. Στην πρώτη φάση σχεδιασμού των προγραμμάτων, οι συμμετέχοντες καθηγητές άνοιξαν συζητήσεις στα διαλείμματα και στις ώρες που δεν είχαν μάθημα, μεταξύ τους αλλά και με τους υπόλοιπους καθηγητές του σχολείου, με τους μαθητές στις τάξεις τους, οπότε διάφορες ιδέες συζητούνταν και άνοιγε έτσι σιγά σιγά ο ορίζοντας των στόχων και των δραστηριοτήτων. Μέσα από αποσπασματικές και περιορισμένες συζητήσεις των πρώτων εβδομάδων, σκιαγραφήθηκε μια αρχική εικόνα των προγραμμάτων. Για την περαιτέρω διαμόρφωσή τους, υιοθετήθηκε η εφαρμογή wiki. Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως εργαλείο που επικουρεί και συμπληρώνει την άμεση επικοινωνία, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητά της, δεν υποκατέστησαν όμως τη φυσική παρουσία των καθηγητών και των μαθητών που συνομιλούν, ερωτούν και απαντούν, περιγράφουν τα ζητήματα και προτείνουν λύσεις.

Η αναζήτηση των θεμάτων, ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων των ΣΠΠΕ, η κατάρτιση των ΣΥΠ τους για έγκριση έγινε κυρίως μέσω Wikis, ιστοχώρος όπου σταδιακά οικοδομήθηκε ο σκελετός των προγραμμάτων. Με τη χρήση τους περιορίστηκαν οι συνενυρέσεις και οι συζητήσεις πρόσωπο με πρόσωπο, λόγω έλλειψης χρόνου και απόστασης. Οι μαθητές του σχολείου μας προέρχονται από 12 χωριά και οι πέντε καθηγητές της Παιδαγωγικής Ομάδας υλοποίησης των ΣΠΠΕ από 4. Μέσω emails, συνδιαλέξεων μέσω κινητών τηλεφώνων, αποστολή γραπτών

μηνυμάτων μέσω κινητών τηλεφώνων, με ομαδικές συναντήσεις, με συζήτηση μέσω SKYPE, στην αρχή της σχολικής χρονιάς, καταρτίστηκε το θεματικό εννοιολογικό πλαίσιο τριών ΣΠΠΕ, και συντάχτηκαν τα ΣΥΠ τους, με θέματα Α) Το Περιβάλλον στην Κοινωνία των Νέων Τεχνολογιών, Β) Ζητήματα Βιοηθικής και Περιβαλλοντικής Ηθικής και Γ) Η Ποικιλότητα Δικαίωμα Ζωής.

Σε ειδικές σελίδες, στις οποίες είχαν πρόσβαση μόνο οι εμπλεκόμενοι καθηγητές της Παιδαγωγικής Περιβαλλοντικής Ομάδας, από κοινού και μετά από πολλές αλλαγές, διαμόρφωσαν τα ΣΥΠ των τριών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για έγκριση υλοποίησης από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ηρακλείου. Οι καθηγητές, μπαίνοντας ταυτόχρονα ή ασύγχρονα στον ιστοχώρο της Περιβαλλοντικής Ομάδας του Wiki, κατέθεταν τις σκέψεις και τις ιδέες τους πάνω στην παιδαγωγική διαδικασία, τους στόχους, τη σύνδεση των προγραμμάτων με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Λυκείου. Έτσι, καταρτίσαμε, τελικά, από κοινού το χρονοδιάγραμμα των δραστηριοτήτων για κάθε πρόγραμμα ξεχωριστά αλλά και τις κοινές δραστηριότητες που θα υλοποιούσαν τους στόχους και των τριών προγραμμάτων.

Συζήτηση

Οι υπηρεσίες του Web2.0 παίζουν πλέον πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση και γενική κουλτούρα των σημερινών νέων, διανοίγοντας ταυτόχρονα πολλές δυνατότητες στη διδασκαλία και τη μάθηση με εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών μεθόδων, συμβάλλοντας, παράλληλα, στον ψηφιακό εγγραμματισμό μαθητών και εκπαιδευτικών (Ζαγούρας κά, 2010). Τα τελευταία χρόνια είναι αξιοσημείωτη η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θεωριών που θεωρούν τη μάθηση ως διαδικασία της από κοινού συμμετοχής σε μια κοινότητα πρακτικής (Wenger, 1998), παρά ως ατομική διαδικασία της ανακάλυψης και της εγκαθιδρυμένης αλήθειας (Carlsen, 2001). Τα μέλη της κοινότητας επικοινωνούν μεταξύ τους, συνεργάζονται και μέσα από τις ανταλλαγές τους συνδιαμορφώνουν τελικά δεσμούς και κοινά στοιχεία της ταυτότητάς τους, αναπτύσσοντας το κοινωνικό και γνωσιακό τους κεφάλαιο.

Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία υποστηρίζουν και σύγχρονες εκπαιδευτικές Μεθόδους και Στρατηγικές διδασκαλίας. Γι αυτό, στην υλοποίηση των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επιλέξαμε τη χρήση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων όπως η Ανακαλυπτική και η Βιοματική Μέθοδος, η Ομαδοσυνεργατική Μάθηση με Εποικοδομητικές μεθόδους και τεχνικές, και κυρίως τη Διαθεματική Προσέγγιση σε συνδυασμό με Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας (Rogers, 1998; ΕΜΠ, 2007). Δώσαμε έμφαση στις εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης web2.0, τις οποίες οι μαθητές μας με πολλή ευκολία χειρίζονται.

Εκτός από την χρήση του Διαδικτύου για την αναζήτηση πληροφοριών, και του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως εργαλείου αποθήκευσης, οργάνωσης και παρουσίασης εκπαιδευτικού υλικού, εξερευνήσαμε τις δυνατότητες που μπορούν να δώσουν εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης όπως η πλατφόρμα συνδιαμόρφωσης ιστοσελίδων Wikis. Οι ποικίλες δυνατότητες που προσφέρουν τα Wikis, τα έχουν καταστήσει ιδιαίτερα δημοφιλή και αξιόλογα εργαλεία στο χώρο της εκπαίδευσης διότι διευκολύνουν όχι μόνο την επικοινωνία, αλλά και τη συνεργασία, στην οικοδόμηση της γνώσης, ιδιότητες που είναι στοιχειώδεις και απαραίτητες σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο (Reinhold, 2006). Το περιβάλλον του wiki έδινε σε καθέναν χωριστά από τους συνεργαζόμενους καθηγητές τη δυνατότητα να έχει μια εποπτική εικόνα και των προγραμμάτων και την δυνατότητα να παρεμβαίνει και να προτείνει

αλλαγές στο καθένα χωριστά. Επίσης, η δυνατότητα καταγραφής όλων των αλλαγών κάθε χρήστη και η σελίδα συζήτησης που προσφέρει η εφαρμογή, διευκόλυναν το συντονισμό της όλης διαδικασίας.

Με αφορμή το θεματικό έτος της Δεκαετίας της UNESCO της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, οι εκπαιδευτικοί της Παιδαγωγικής Ομάδας υλοποίησης των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μοιραστήκαμε πολλές σκέψεις και ιδέες μεταξύ μας και με τους μαθητές μας, συλλογιστήκαμε πάνω σε θέματα που δεν τα είχαμε ξαναγγίξει στο παρελθόν ή νομίζαμε ότι τα είχαμε σκεφτεί και απαντήσει και συνειδητοποιήσαμε πως όλα είναι πάνω στο τραπέζι, τίποτε δεν έχει απαντηθεί, τίποτα δεν έχει λυθεί εδώ και χιλιάδες χρόνια που προσπαθεί ο άνθρωπος να οικοδομήσει την ηθική του ανεξάρτητα ή συμπεριλαμβανομένης και της φύσης μέσα στην οποία ζει.

Αφιερώσαμε πολύ χρόνο στα μαθήματα που διδάξαμε, των οποίων διδακτικές ενότητες συνδυάσαμε και διδάξαμε από κοινού στην πορεία, αναζητήσαμε και προσεγγίσαμε, μέσα από τη σχολική ύλη και τους στόχους των μαθημάτων αυτών τι είναι τελικά αυτό που περιλαμβάνει ο όρος *Περιβαλλοντική Ηθική*. Η βάση αυτών των αναζητήσεων, η πλατφόρμα των συζητήσεων και της κατάθεσης απόψεων και υλικού για την ίδια και τις επόμενες χρονιές είχε στηθεί. Ήταν η πλατφόρμα συνδιαμόρφωσης ιστοσελίδων Wikis. Η καταγεγραμμένη πορεία του από κοινού σχεδιασμού των Προγραμμάτων περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μέσω της επίδειξης του ιστορικού αναρτήσεων της ιστοσελίδας των Wikis, παρέχει τη δυνατότητα αρχικής αξιολόγησης των Προγραμμάτων, αρκετά ασυνήθιστο στην αξιολόγηση σχεδιασμού των ΣΠΠΕ. Επιπροσθέτως, οι παρατηρήσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών αλλά και άλλων που θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στα «πρακτικά», στο «ιστορικό αρχείο» σχεδιασμού των Προγραμμάτων εγείρουν συζητήσεις που δίνουν τη δυνατότητα επανασχεδιασμού των παρεμβάσεων, των δραστηριοτήτων και των δράσεων με στόχο τη βελτίωσή τους, να γίνουν ευκολότερες και αποτελεσματικότερες στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με αξιοπρέπεια και σεβασμό στη φύση και τη ζωή. *«Την εποχή μας πρέπει να τη θυμούνται έτσι: εισήγαγαν ένα νέο τρόπο ύπαρξης, αποφάσισαν να αναπτυχθούν με τρόπο δίκαιο και σταθερό, αγωνίστηκαν για τη δικαιοσύνη και την ειρήνη, διακήρυξαν τη χαρά της ζωής»* (απόσπασμα από τη Χάρτα της Γης).

Η τεχνογνωσία των Wikis προώθησε περαιτέρω τη μεθοδολογία της διδασκαλίας αρκετών μαθημάτων του σχολείου διότι οργανώθηκε, με τη χρήση τους, Μαθητική Συνδιάσκεψη με θέμα *«Περιβάλλον: συνυπεύθυνοι στο παρελθόν, υπόχρεοι στο μέλλον»* την οποία απευθύναμε στην τοπική κοινωνία του Δήμου Ν Καζαντζάκη στον οποίο ανήκει το σχολείο μας. Η Μαθητική αυτή Συνδιάσκεψη ανάδειξε μαθησιακούς χώρους διαφορετικούς από του σχολείου, τις αίθουσες διδασκαλίας και το γραφείο των καθηγητών. Ο κυβερνοχώρος, η αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου, οι κατοικίες των μαθητών και των εκπαιδευτικών αναδείχθηκαν οικεία εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, όπου οι ρόλοι εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων εναλλάχθηκαν, οι εκπαιδευτικοί λειτούργησαν ως εμπνευστές που εργάζονται μαζί με το μαθητή στην κατάκτηση της γνώσης (Καλαθάκη & Τζουρμπάκης, 2011).

Παρόλο που τα Wikis είναι γνωστά περισσότερο από δέκα χρόνια, η χρήση τους είναι σχετικά νέα στον ακαδημαϊκό και σχολικό χώρο (Chao, 2007). Με τους Η/Υ μας και το διαδίκτυο επιχειρήσαμε ατομικά και ομαδικά, τη διερεύνηση, τη δόμηση και παρουσίαση ποικίλων θεμάτων σχολικών εργασιών, επεκτείνοντας την εκπαιδευτική έρευνα πέρα από τις αίθουσες διδασκαλίας μας, τα σπίτια και τα γραφεία μας (Carlsen, 2001). Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών βελτίωσε τη διδασκαλία και τη μάθηση, ενίσχυσε τη δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών

μεταξύ μας και μας έδωσε νέα δύναμη και κουράγιο στο εκπαιδευτικό μας έργο, αφού μας ανανέωσε σημαντικά τα εργαλεία της δουλειάς μας, εμάς προσωπικά. Η διασύνδεση δεν είναι μόνο ένα φυσικό και αναγκαίο κομμάτι της ζωής μας αλλά και μια αγαθή δύναμη. Όπως ακριβώς ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι ικανός να κάνει πράγματα που δεν μπορεί να κάνει ένας μεμονωμένος νευρώνας, έτσι και τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να κάνουν πράγματα που δε μπορεί να κάνει ένας μεμονωμένος άνθρωπος (Christakis & Fowler, 2009).

Βιβλιογραφικές παραπομπές:

- Antoine de Saint-Exupery. (1983). *Ο Μικρός Πρίγκιπας*, Μετάφραση Στρατή Τσίρκα, Εκδόσεις Ηριδανός
- Carlsen W.S. (2001). The sociological context of Environmental Science and its use in rethinking scientific inquiry, paper was presented at the *Annual Meeting of the National Association for Research in Science Teaching*, St. Louis, MO, March 25-28, available at <http://ei.cornell.edu/pubs/>.
- Chao, J. (2007). Student project collaboration using Wikis. *Proceedings of the 20th Software Engineering Education and Training (CSEE&T 2007) Conference*, Dublin, Ireland.
- Christakis N, Fowler J. (2009). *Συνδεδεμένοι, Η Εκπληκτική Δύναμη των Κοινωνικών Δικτύων και πώς Αυτά Διαμορφώνουν τη Ζωή μας*, Εκδόσεις Κάτοπτρο, Αθήνα
- Reinhold, S. (2006). WikiTrails: Augmenting wiki structure for collaborative, interdisciplinary learning. *Proceedings of the International Symposium on Wikis*. Odense, Denmark.
- Rogers A. (1998). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα
- UN-DESD, (2005). *UNESCO Decade for Sustainable Development*
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001416/141629e.pdf>
- Αριστοτέλης (1993). *Άπαντα, Πολιτικά*, τόμος 1, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία «Οι Έλληνες», Αθήνα
- Γραμματικάκης Γ. (1990). *Η Κόμη της Βερενίκης*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης
- Δημουλά Κ. (1998). *Ποιήματα* β έκδοση Ίκαρος, σελ 124
- Εγκύκλιος ΥΠΔΒΜΘ 119236/Γ7/24-9-2010 Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, με θέμα *Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων σχολικού έτους 2010-2011 (Αγωγής Σταδιοδρομίας, Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Αγωγής, Πολιτιστικών Θεμάτων, Comenius- Leonardo da Vinci και eTwinning)*
- Ελύτης Οδ. (1974). *Ανοιχτά Χαρτιά*, εκδ Αστερίας, Αθήνα
- ΕΜΠ. (2007). *Εκπαιδευτικό υλικό του Σεμιναρίου Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών και Στελεχών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, ΕΠΕΑΕΚ II, Συγγραφική Ομάδα με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Κουτσόπουλο Κ., Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα
- Ζαγούρας ΚΑ (2010). *Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, τ1, Γενικό Μέρος, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, Πάτρα
- Καλαθάκη Μ, Τζουρμπάκης Στ. (2011). Σχολική Συνδιάσκεψη Περιβαλλοντικής Ηθικής: Μια Μελέτη Περίπτωσης Αξιοποίησης των ΤΠΕ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, *Πρακτικά 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη»*, Σύρος 6, 7, 8 Μαΐου 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://epyna.eu/agialama/synedrio_syros_6/eishghseis/periballontiki/198-kalathaki.pdf